

Vabariigi Valitsuse määruse
„Vabariigi Valitsuse 22. detsembri 2011. aasta määruse nr 163
„Strateegilise kauba tolliformaalsuste ning tolli teavitamise kord Euroopa Liidu sisesel
edasitoimetamisel ja relva transportimisel õhu kaudu“ muutmise“ eelnõu
SELETUSKIRI

1. Sissejuhatus

1.1 Sisukokkuvõte

Eelnõuga täiendatakse määrust lõikega eriloo andmete elektroonilise vahetuse kohta *andmekogude* kaudu. Alates 2026. aasta 1. aprillist plaanitakse üle minna elektroonilisele andmevahetusele eriloo mahakannete tegemisel. Muudatus puudutab üksnes eriloalt mahakannete viisi ja ei muuda kontrolli sisu ega tingimusi.

Eelnõuga kavandatavate muudatuste tõttu väheneb ettevõtjate halduskoormus, sest kui eriloal on toimunud elektrooniline tolliformaalsuse läbinud kauba mahakanne andmekogude andmevahetuse kaudu, siis ei pea ettevõtte eraldi kauba veo ja eriloo kasutamise kohta aruannet esitama. Maksu- ja Tolliametil ning Välisministeeriumil paraneb strateegilise kauba vedu kajastav statistika ja ülevaade, kuna kauba liikumise kohta andmete kogumine muutub kiiremaks ning elektroonilised mahakanded vähendavad ka ettevõtete aruannete sisestamisel tehtud vigade hulka.

1.2 Eelnõu ettevalmistaja

Eelnõu valmistas ette Rahandusministeeriumi maksu- ja tollipoliitika peaspetsialist Kaire Taar (kaire.taar@fin.ee). Eelnõu keeleteoimetaja on personali- ja õigusosakonna keeleteoimetaja Heleri Piip (heleri.piip@fin.ee). Eelnõu ja seletuskirja juriidilist kvaliteeti kontrollis personali- ja õigusosakonna nõunik Agnes Peterson (agnes.peterson@fin.ee).

1.3 Märkused

Eelnõu ei ole seotud teiste menetluses olevate eelnõudega.

Eelnõu ei ole seotud Euroopa Liidu õiguse rakendamisega.

Eelnõu ei ole seotud Vabariigi Valitsuse tegevusprogrammiga.

Eelnõuga muudetakse määruse nr 163 redaktsiooni RT I, 16.09.2025, 20.

2. Eelnõu sisu ja võrdlev analüüs

Eelnõu § 1 punktid 1 ja 2.

Eelnõu § 1 punktidega 1 ja 2 ühtlustatakse Vabariigi Valitsuse 22. detsembri 2011. aasta määruses nr 163 „Strateegilise kauba tolliformaalsuste ning tolli teavitamise kord Euroopa Liidu sisesel edasitoimetamisel ja relva transportimisel õhu kaudu“ (edaspidi *määrus nr 163*) kasutuses olevaid termineid. Määruse nr 163 § 2 lõigetes 1, 2 ja 4 asendatakse sõna

„tolliametnik“ sõnaga „toll“. Sama asendus tehakse ka § 2 lõikes 5, kus lisaks täpsustatakse, et paberil esitatud eriloa originaal tagastatakse selle esitajale.

Termini „toll“ kasutamine tuleneb Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) nr 952/2013, millega kehtestatakse liidu tolliseadustik (ELT L 269, 10.10.2013, lk 1–101) artikkel 5 punktist 1: „toll“ – liikmesriikide tolliasutused, kes vastutavad tollialaste õigusaktide kohaldamise eest, ning muud asutused, kes on siseriikliku õiguse alusel volitatud kohaldama teatavaid tollialaseid õigusakte.

Eelnõu § 1 punkt 3.

Strateegilise kauba seaduse (StrKS) § 3 lõike 7 kohaselt on Vabariigi Valitsuse pädevuses kehtestada strateegilise kauba tolliformaalsuste kord. Asjaomane kord on kehtestatud määru nr 163, kus on sätestatud tolliformaalsused, mis hõlmavad tolli tegevust strateegilise kauba eriloa või selle kasutamise õiguse olemasolu kontrollis ning kauba vastavuse kontrollis seatud tingimustele, saatedokumentidele ja tollideklaratsioonile. Sätestatud on ka see, et toll märgib eriloa originaalile kauba koguse, väärtuse, piiriületuse kuupäeva, tollideklaratsiooni aktsepteerimise numbrit ja oma ees- ja perekonnanime ning kinnitab need andmed allkirja ja tolliasutuse pitsati jälgendiga.

Eriluba antakse kindlale kauba kogusele ja kui osa sellest selle eriloa aluse tollipiiri ületab, siis märgitakse see osa eriloast kasutatuks ehk maha kantuks. Edasi saab eriluba kasutada vaid järelejäänud osa vedamiseks. Kui aga korraga veetakse üle tollipiiri kogu eriloal märgitud kogus, siis eriluba pärast seda enam kasutada ei saa ja mahakanne toimub kogu eriloale kantud kauba koguse ulatuses.

Eriluba on StrKS § 6 kohaselt litsents või üldluba, mis annab õiguse strateegiliste kaupade veoks ja see peab enne riigipiiri ületamist olemas olema. Välisministri 27. detsembri 2011 määruse nr 6 „Strateegilise kaubaga seotud toimingute vormid“ § 2 lõike 3 kohaselt vormistatakse dokumendid A4 formaadis turvamustri, vesimärkide ja turvaelementidega plangile määruse vastavas lisas kehtestatud vormi kohaselt. Seega määruse nr 163 tekst käsitleb üksnes paberkandjal eriloa esitamist ja kontrolli.

Maksu- ja Tolliamet ning Välisministeerium on koostöös arendanud strateegilise kaubaga seotud toimingute andmekogu ja tolli andmekogusid (impordi tollideklaratsioonide töötlemise süsteemi IMPULSS, automaatset ekspordisüsteemi AES ja transiidi andmevahetuse süsteemi NCTS). Selle tulemusena hakkavad Välisministeeriumi ning Maksu- ja Tolliameti andmekogud omavahel suhtlema automaatselt ning vahetavad informatsiooni elektrooniliselt. Elektrooniliselt mahakantava eriloa menetlemise protsess hakkab toimuma järgmiselt:

- 1) tollideklaratsiooni esitamisel märgib tollideklaratsiooni esitaja eriloa viitenumbri tollideklaratsioonil selleks ettenähtud andmeväljale;
- 2) tollisüsteem (kauba impordil süsteem IMPULSS, kauba ekspordil süsteem AES ja kauba transiidil süsteem NCTS) pöördub Välisministeeriumi strateegilise kaubaga seotud toimingute andmekogu poole tollideklaratsioonil viidatud eriloaga seotud andmete saamiseks;
- 3) tollisüsteemis teostatakse Välisministeeriumi strateegilise kaubaga seotud toimingute andmekogust saadud andmete ja tollisüsteemis deklareeritud andmete alusel määruse nr 163 § 2 lõigetes 1 ja 4 ettenähtud kontrollid;

- 4) kui kõik tingimused on täidetud (s.t eriluba on olemas ja kehtib, kaup vastab neis seatud tingimustele, saatedokumentidele ja tollideklaratsioonile ning mitme saadetise korral kaubasaadetiste üldkogus ei ületa eriloal märgitud üldkogust), vabastatakse kaup antud tolliprotseduuriks;
- 5) kauba vabastamisel kannab tollisüsteem Välisministeeriumi strateegilise kaubaga seotud toimingute andmekogusse elektroonilise mahakande tegemiseks antud eriloaga seotud tollideklaratsiooni tolli viitenumbri ja kauba vabastamise kuupäeva ning tollideklaratsioonil deklareeritud kauba koguse ja väärtuse.

Üleminek elektroonilisele andmevahetusele andmekogude kaudu ja kontrollile on planeeritud alates 2026. aasta 1. aprillil. Tolli mahakanded hakkavad edaspidi toimuma elektrooniliselt, välja arvatud juhtudel, kui see võimalik ei ole. Seega jäetakse alles ka eriloa mahakannete tegemise võimalus paberkandjal näiteks elektrikatkestuste ajal või IT-alaste probleemide korral.

Eelneva reguleerimiseks täiendatakse **määruse nr 163 paragrahvi 2 uue lõikega 6**, milles sätestatakse andmeelemendid, mis kantakse pärast kauba vabastamist tollisüsteemi poolt Välisministeeriumi strateegilise kaubaga seotud toimingute andmekogusse eriloal elektroonilise mahakande tegemiseks. Ühtlasi täpsustatakse sama paragrahvi lõiget 5, kuna see kehtib praegu vaid paberkandjal esitatud eriloa korral.

Muudatuse eesmärk on vähendada asutuste ja ettevõtete strateegilise kaubaga seotud tolliformaalsuste ajakulu ning isikute halduskoormust.

Strateegilise kauba vormistuse aeg sõltub tollis peamiselt kauba koosseisust. Keskmiselt võtab vormistuse aega 1–2 tundi (millest üle poole kulub paberkandjal eriloa kontrollile), puudused dokumentides kindlasti pikendavad seda aega. Aastate lõikes väljastatud lubade arv erineb, kuid näiteks 2024. aastal väljastas strateegilise kauba komisjon 300 eriluba, mille alusel oli isikutel võimalik kaupa Eestisse tuua. Sisseveo kordade arv ühe eriloaga ei ole piiratud, mistõttu on pigem raske prognoosida, kui palju läks MTA-l aega kauba vormistamisele, kuid eeldusel, et kõik eriloaga isikud soovivad loa alusel vähemalt ühe korra aastas kaupa vormistada, siis kulub tollil tolliformaalsuste läbiviimiseks vähemalt 300–600 tundi. Tegelikult on töötundide arv kindlasti suurem, kuivõrd aastase kehtivusega eriloaga vormistatakse kaupa eelduslikult rohkem kui ühel korral.

Ajaline võit eriloa andmete mahakannetest elektrooniliselt on tingitud kahest asjaolust. Loa omaja ei pea enam üksnes paberkandjal eriloa esitamiseks tolliasutust külastama ja tolliametnik ei pea paberkandjal dokumenti menetlema. Kauba vabastamine toimub isiku jaoks hinnanguliselt kuni kolm tundi kiiremini. Tolli jaoks seisneb aja kokkuhoid normaalolukorras mahakannete tegemisele kuluvas ajas, kuhu enam ei lisandu paberkandjal andmete kontrollimiseks kuluvat aega (kontrollib eriloa asemel vajadusel ainult tollideklaratsiooni).

3. Eelnõu vastavus Euroopa Liidu õigusele

Eelnõu on kooskõlas liidu tolliõigusega:

- Euroopa Parlamendi ja nõukogu [direktiiv 2009/43/EÜ](#), 6. mai 2009, kaitseotstarbeliste toodete ühendusesisese veo tingimuste lihtsustamise kohta;

- Euroopa Parlamendi ja nõukogu [määrus \(EL\) 2021/821](#), 20. mai 2021, millega kehtestatakse liidu kord kahesuguse kasutusega kaupade ekspordi, vahendamise, tehnilise abi, transiidi ja edasitoimetamise kontrollimiseks (uuesti sõnastatud).

4. Määruse mõjud

Määrus toob kaasa **mõju riigiasutuste töökorraldusele**. Mõju ulatus on väike.

Muudatus hoiab kokku nii Maksu- ja Tolliameti kui Välisministeeriumi ressursi, kuivõrd elektroonilise eriloa mahakannete ja kontrolli korral on võimalik kogu tollideklaratsiooni menetlemise protsess teha automatiseerituks alates tollideklaratsiooni esitamisest kuni kauba vabastamiseni. Eriloa kontrolli tingimused ja sisu jäävad samaks. Seega aitab muudatus eriloa kontrollimise kiiremaks ja efektiivsemaks muuta.

Määrus toob kaasa **mõju eriloa esitaja halduskoormusele**. Mõju ulatus on väike.

Elektrooniliselt eriloa kontrollimine on andmekogude vahendusel elektrooniliselt tehtav protsess ja võtab vähem aega, kui kohapealne füüsiliste isikute tehtav kontroll paberkandjal esitatavate dokumentide alusel.

5. Määruse rakendamise seotud tegevused ja vajalikud kulud

Määruse rakendamiseks on vajalikud IT-arendused, mis võimaldavad andmevahetust strateegilise kauba andmekogu ning Maksu- ja Tolliameti infosüsteemide (impordi tollideklaratsioonide töötlemise süsteemi IMPULSS, automaatset ekspordisüsteemi AES ja transiidi andmevahetuse süsteemi NCTS) vahel. Maksu- ja Tolliameti analüüsi ja arenduste kulu on planeeritud ameti eelarvesse ja lisakulusid ei ole. Samuti on Välisministeeriumi kulud planeeritud ministeeriumi eelarvesse ja lisakulusid ei ole.

Muudatus ei too seega kaasa täiendavaid kulusid riigieelarvele.

Määruse rakendamiseks peavad Rahandusministeerium ja Välisministeerium muutma valdkonna eest vastutava ministri määrustega asjaomaste andmekogude põhimäärausi, et sätestada neis selgelt andmekogude vahel toimuv andmevahetus.

6. Määruse jõustumine

Määrus jõustub 2026. aasta 1. aprillil. Selleks ajaks valmivad Maksu- ja Tolliameti kui ka Välisministeeriumi IT-alased andmekogude arendused ja korraldatakse ümber tööprotsessid.

7. Eelnõu kooskõlastamine, huvirühmade kaasamine ja avalik konsultatsioon

Eelnõu töötati välja koostöös Maksu- ja Tolliameti ning Välisministeeriumiga. Eelnõu saadetakse kooskõlastamiseks Välisministeeriumile.

20.02.2026